

Tablica 1. Przeciętne wartości ogólnego współczynnika bezpieczeństwa

Rodzaj materiału	Wartość współczynnika bezpieczeństwa dla obciążeń		
	statycznych		zmiennych
	x_e	x_m	x_z
Stale	2.0 ÷ 2.5	---	3.5 ÷ 4.0
Staliwa			
Żeliwo ciągliwe			
Żeliwo szare	---	3.5	3.0
Mosiądze	3.0	---	5.0
Brązy	3.5	---	4.5
Spize	3.6	---	5.0
Brązale	3.6	---	5.5
Stopy aluminium	3.9	---	6.0
Stopy magnezu	3.9	---	6.0

Przybliżone wartości naprężeń dopuszczalnych dla określonych warunków wytrzymałościowych i charakteru zmienności obciążenia wyznacza się na podstawie granicy plastyczności R_{e0} i granicy zmęczenia Z_0 , których wartości można obliczyć według przybliżonych zależności przedstawionych w tablicy 2. Wartości obliczane są na podstawie parametrów uzyskanych podczas próby statycznego rozciągania tj. R_e i R_m .

Tablica 2. Przybliżone wartości granicy plastyczności R_{e0} i granicy zmęczenia Z_0 dla określonych warunków wytrzymałościowych

Rodzaj materiału	Wartości granicy plastyczności R_{e0} i granicy zmęczenia Z_0 materiału dla naprężeń										
	Rozciągających			ściskających		zginających			skręcających i ścinających		
	$R_{e(r)}$	Z_{rj}	Z_{rc}	$R_{e(c)}$	Z_{cj}	$R_{e(g)}$	Z_{gj}	Z_{go}	$R_{e(s)}$	Z_{sj}	Z_{so}
Stale	R_e	0.56 R_m	0.31 R_m	R_e	0.56 R_m	1.19 R_e	0.76 R_m	0.42 R_m	0.62 R_e	0.50 R_m	0.25 R_m
Staliwa	R_e	0.52 R_m	0.31 R_m	R_e	0.52 R_m	1.10 R_e	0.66 R_m	0.42 R_m	0.60 R_e	0.46 R_m	0.25 R_m
Staliwa węglowe	R_e	0.50 R_m	0.30 R_m	1.35 R_e	0.68 R_m	1.15 R_e	0.60 R_m	0.34 R_m	0.60 R_e	0.40 R_m	0.24 R_m
Żeliwo szare	0.6 R_m	0.44 R_m	0.30 R_m	1.80 R_m	1.20 R_m	1.20 R_m	0.80 R_m	0.50 R_m	0.60 R_m	0.46 R_m	0.35 R_m
Żeliwo ciągliwe	R_e	0.50 R_m	0.30 R_m	1.30 R_e	0.64 R_m	1.10 R_e	0.56 R_m	0.33 R_m	0.70 R_e	0.36 R_m	0.21 R_m
Mosiądze	0.60 R_m	0.50 R_m	0.31 R_m	0.60 R_m	0.50 R_m	0.65 R_m	0.62 R_m	0.36 R_m	0.40 R_m	0.36 R_m	0.21 R_m
Brązy, spiże	0.60 R_m	0.44 R_m	0.26 R_m	0.60 R_m	0.44 R_m	0.50 R_m	0.54 R_m	0.31 R_m	0.34 R_m	0.30 R_m	0.17 R_m
Brązale	0.60 R_m	0.52 R_m	0.31 R_m	0.60 R_m	0.52 R_m	0.58 R_m	0.64 R_m	0.38 R_m	0.42 R_m	0.38 R_m	0.22 R_m
Stopy aluminium	0.60 R_m	0.48 R_m	0.29 R_m	0.60 R_m	0.48 R_m	0.64 R_m	0.60 R_m	0.34 R_m	0.40 R_m	0.36 R_m	0.20 R_m
Stopy magnezu	0.60 R_m	0.52 R_m	0.31 R_m	0.60 R_m	0.52 R_m	0.68 R_m	0.64 R_m	0.38 R_m	0.42 R_m	0.38 R_m	0.22 R_m

Zadanie 1

Wyznaczyć wartość naprężeń dopuszczalnych rozciągających, zginających i skręcających dla obciążeń o charakterze statycznym i zmiennym dla stali węglowej wyższej jakości ogólnego przeznaczenia C45 po obróbce hartowania i odpuszczania, której właściwości mechaniczne wyznaczone podczas próby osiowego rozciągania wynoszą: $R_e = 460$ MPa, $R_m = 720$ MPa. Wartość współczynnika bezpieczeństwa wynosi: przy obciążeniu statycznym $x_e = 2.0$, a przy obciążeniu zmiennym $x_z = 3.5$.

Dane:

$R_e = 460$ MPa
 $R_m = 720$ MPa
 $x_e = 2.0$
 $x_m = 3.5$

Szukane:

$k_r, k_{rj}, k_{rc} = ?$
 $k_g, k_{gj}, k_{go} = ?$
 $k_s, k_{sj}, k_{so} = ?$

Rozwiązanie:

1. Dopuszczalne naprężenia rozciągające

a. przy obciążeniu statycznym k_r

Granica plastyczności dla naprężeń rozciągających

$$R_{e(r)} = R_e = 460 \text{ MPa}$$

Wartość naprężeń dopuszczalnych

$$k_r = \frac{R_{e(r)}}{x_e} = \frac{460}{2.0} = 230 \text{ MPa}$$

b. przy obciążeniu jednostronnie zmiennym k_{rj}

Granica zmęczenia dla naprężeń rozciągających

$$Z_{rj} = 0.56 \cdot R_m = 0.56 \cdot 720 = 403.2 \text{ MPa}$$

Wartość naprężeń dopuszczalnych

$$k_{rj} = \frac{Z_{rj}}{x_z} = \frac{403.2}{3.5} = 115.2 \text{ MPa}$$

c. przy obciążeniu obustronnie zmiennym k_{rc}

Granica zmęczenia dla naprężeń rozciągających

$$Z_{rc} = 0.31 \cdot R_m = 0.31 \cdot 720 = 223.2 \text{ MPa}$$

Wartość naprężeń dopuszczalnych

$$k_{rc} = \frac{Z_{rc}}{x_z} = \frac{223.2}{3.5} = 63.8 \text{ MPa}$$

2. Dopuszczalne naprężenia zginające

a. przy obciążeniu statycznym k_g

Granica plastyczności dla naprężeń zginających

$$R_{e(g)} = 1.19 \cdot R_e = 1.19 \cdot 460 = 547.4 \text{ MPa}$$

Wartość naprężeń dopuszczalnych

$$k_g = \frac{R_{e(g)}}{x_e} = \frac{547.4}{2.0} = 273.7 \text{ MPa}$$

b. przy obciążeniu jednostronnie zmiennym k_{gj}

Granica zmęczenia dla naprężeń zginających

$$Z_{gj} = 0.76 \cdot R_m = 0.76 \cdot 720 = 547.2 \text{ MPa}$$

Wartość naprężeń dopuszczalnych

$$k_{gj} = \frac{Z_{gj}}{x_z} = \frac{547.2}{3.5} = 156.3 \text{ MPa}$$

c. przy obciążeniu obustronnie zmiennym k_{go}

Granica zmęczenia dla naprężeń zginających

$$Z_{go} = 0.42 \cdot R_m = 0.42 \cdot 720 = 302.4 \text{ MPa}$$

Wartość naprężeń dopuszczalnych

$$k_{go} = \frac{Z_{go}}{x_z} = \frac{302.4}{3.5} = 86.4 \text{ MPa}$$

3. Dopuszczalne naprężenia skręcające

a. przy obciążeniu statycznym k_s

Granica plastyczności dla naprężeń skręcających

$$R_{e(s)} = 0.62 \cdot R_e = 0.62 \cdot 460 = 285.2 \text{ MPa}$$

Wartość naprężeń dopuszczalnych

$$k_s = \frac{R_{e(s)}}{x_e} = \frac{285.2}{2.0} = 142.6 \text{ MPa}$$

b. przy obciążeniu jednostronnie zmiennym k_{sj}

Granica zmęczenia dla naprężeń skręcających

$$Z_{sj} = 0.50 \cdot R_m = 0.50 \cdot 720 = 360 \text{ MPa}$$

Wartość naprężeń dopuszczalnych

$$k_{sj} = \frac{Z_{sj}}{x_z} = \frac{360}{3.5} = 102.9 \text{ MPa}$$

c. przy obciążeniu obustronnie zmiennym k_{so}

Granica zmęczenia dla naprężeń skręcających

$$Z_{so} = 0.25 \cdot R_m = 0.25 \cdot 720 = 180 \text{ MPa}$$

Wartość naprężeń dopuszczalnych

$$k_{so} = \frac{Z_{so}}{x_z} = \frac{180}{3.5} = 51.4 \text{ MPa}$$

Odpowiedź: W wyniku przeprowadzonych obliczeń uzyskano następujące wartości naprężeń dopuszczalnych:

- rozciągających	$k_r = 230.0 \text{ MPa}$,	$k_{rj} = 115.2 \text{ MPa}$,	$k_{rc} = 63.8 \text{ MPa}$,
- zginających	$k_g = 273.7 \text{ MPa}$,	$k_{gj} = 156.3 \text{ MPa}$,	$k_{go} = 86.4 \text{ MPa}$,
- skręcających	$k_s = 142.6 \text{ MPa}$,	$k_{sj} = 102.9 \text{ MPa}$,	$k_{so} = 51.4 \text{ MPa}$.